

Podobnost ili sposobnost?

Autor Administrator

Ivan Miklenić: Podobnost ili sposobnost?

Glas Koncila

(...) Ako se političke stranke stvarno ne demokratiziraju u sebi i ako ne svladaju mentalitet podobnosti i poslušnosti, hrvatsko društvo bit će osuđeno da ga vode osrednji, premalo kompetentni političari, jer za sve one stvarno sposobne, kreativne, stručne i slobodne ljude u političkim strankama nema potrebe niti mjesta (...)

(...) Pojam tzv. moralno-političke podobnosti relikv je iz doba tzv. socijalističkoga društva i komunističkoga režima a označavao je skup ideološko-političkih uvjerenja, vjernosti i angažiranosti po kojem se određivala pripadnost vladajućoj i povlaštenoj klasi. Gotovo isključivo moralno-politički podobni mogli su i smjeli su računati s boljim društvenim položajem, mogli su se nadati mjestu u strukturama državnih, partijskih, vojnih, policijskih i inih vlasti, odnosno mogli su uživati blagodati povlaštenije manjine u onodobnom društvu. Svi drugi, koji se nisu uklapali u tadašnje koncepte moralno-političke podobnosti, »uživali« su tretman od podnošljivih do unutarnjih neprijatelja.

Postojanje te tzv. moralno-političke podobnosti gotovo pet desetljeća uvjetovalo je na cijelom prostoru bivše savezne države stvaranje mentaliteta po kojem nije važno odlikuje li se građanin po radu, upornosti, stručnosti, umjetnosti, kreativnosti, sposobnosti i poštenju, nego odlikuje li se ideološko-političkim uvjerenjem na liniji Partije, vjerno i angažirano i na toj ideološko-političkoj liniji. Samo za one koji su bili moralno-politički podobni vrijedilo je odlikuju li se i po radu, upornosti, stručnosti, umjetnosti, kreativnosti i sposobnosti da bi onda više napredovali, a svi tzv. nepodobni, pa makar bili i najizvrsniji, nisu imali nikakvih izgleda za stvarni prosperitet.

Premda se u suvremenom hrvatskom društvu izvana mnogo toga promijenilo, bilo bi naivno misliti da se to društvo u tako kratkom roku uspjelo osloboditi naslijeđenoga mentaliteta u kojem jedno od ključnih mjesta pripada upravo tzv. moralno-političkoj podobnosti. Istina je, nije uvijek riječ o istoj ideološko-političkoj podobnosti (premda se ne može reći da je baš autentična nekadašnja podobnost potpuno išeznula), ali jest činjenica da su uz tu staru stvorene i nove ideološko-političke paradigme i da mnoge skupine u suvremenome hrvatskom društvu i dalje funkcioniraju upravo po modelu ili kriteriju podobnosti.

Zbog toga gotovo svi oni koji se nisu svrstali u neke od tih određenih skupina, bez obzira bili oni najbolji na svijetu na nekom svom području zanimanja, nemaju nikakvih izgleda za prosperitet u hrvatskome društvu. To se npr. jako dobro vidi u sadašnjem odnosu prema inovatorima i njihovim inovacijama ili prema Hrvatima znanstvenicima provjerenoga svjetskog ugleda. No, postojanje toga mentaliteta podobnosti vidljivo je i u sadašnjem odnosu prema marljivima,

struèenima, kreativnima - svi oni imaju perspektivu tek kad se uklupe u neku od postojećih formalnih ili neformalnih skupina, često žrtvujući svoju osobnu slobodu na svoje mišljenje.

U procesu tranzicije iz komunističkoga, totalitarničkoga društvenog poretka s planskom privredom u stvarno pluralno, demokratsko i društveno pravnoga poretka obvezujućeg jednako za sve, a s tržišnom privredom, najvažnije je ostvariti oslobađanje od svakoga oblika podobnosti i poslušnosti (u pejorativnom smislu) i uspostaviti stvarnu slobodu svakoga građanina, za sve jednako obvezujuću zakonitost te omogućiti i poticati natjecanje marljivih, poduzetnih, struènih, kreativnih i sposobnih.

Neke bivše komunističke države, sada već članice Europske Unije, s tim su se mentalitetom suočile provođenjem nekog od oblika lustracije te su na taj način polučile vrlo očit impuls u svoje društvo otkrivajući smjer u kojem se želi društvo razvijati. Hrvatska zbog puno razloga, nekih opravdanih a nekih i potpuno neopravdanih, nije prihvatila niti jedan oblik lustracije te u suvremenome hrvatskom društvu još uvijek nema toga potrebnog impulsa koji bi i hrvatsko društvo usmjerio prema punoj demokraciji, ravnopravnosti i stvarnoj tržišnoj privredi.

Premda je oslobađanje od naslijeđenoga mentaliteta podobnosti izazov za sve subjekte i segmente suvremenoga hrvatskoga društva, ipak je najveća odgovornost na političkim strankama koje su dosada bile na tom planu i najviše zakazale. Premda su po svojim statutima sve političke stranke demokratske i za otvorenu tržišnu utakmicu, upravo su one po svojim unutarnjim ustrojstvima i osobito po svojim unutarstranačkim odnosima najtvrdi čuvari mentaliteta podobnosti i poslušnosti. Za hrvatsko društvo tragično je što se političke stranke uvelike ravnaju po modelu nekadašnje Partije ili pa modelu ponašanja i odnosa u izvršnoj državnoj politici na vlasti.

Ako se političke stranke stvarno ne demokratiziraju u sebi i ako ne svladaju mentalitet podobnosti i poslušnosti, hrvatsko društvo bit će osuđeno da ga vode osrednji, premalo kompetentni političari, jer za sve one stvarno sposobne, kreativne, struène i slobodne ljude u političkim strankama nema potrebe niti mjesta. Dosadnja velika apstinencija birača jasna je poruka političkim strankama da građani nisu njima zadovoljni jer oklijevanje, nekompetentnost i kašnjenje u suvremeno doba globalizacije i tehnološke revolucije gura hrvatsku državu i hrvatsko